

POLICIJSKI HELIKOPTERI U JUGOSLAVIJI 1960 – 1990. GODINE

Nebojša Đokić¹

Srpski naučni centar Beograd

Sažetak: U radu je dat pregled helikoptera korišćenih u policiji (miliciji) u Jugoslaviji od 1960. do 1990. godine. Data je kratka istorija svakog od njih.

Ključne reči: Jugoslavija, helikopteri, policija,

Literatura koja se bavi problemima policije i ostalih službi vezanih sa unutrašnjom bezbednošću je vrlo obimna i u Srbiji a da ne govorimo o inostranstvu. Postavlja se pitanje da li je moguće u nekoj monografiji reći nešto stvarno novo o praktično bilo kom pitanju vezanom za unutrašnju bezbednost. Čak i jedno relativno usko specijalističko pitanje kao što je zaustavna moć pištoljskog i revolvreskog zrna je istraživano u desetinama (možda i stotinama) istraživačkih projekata a ni broja se ne zna koliko ima tekstova na ovu temu.

Kad sve ovo znamo vrlo je razumno zapitati se šta jedan tekst o upotrebi helikoptera u policiji može novo dati struci i nauci. Međutim, čim neko počne da se bavi ovom problematikom suoči se sa iznenađujućim otkrićem a to je da je literatura o upotrebi helikoptera u policiji, čak i u svetu, vrlo siromašna i svodi se na desetak ozbiljnijih tekstova. Ma koliko delovalo neverovatno, bar na glavnim svetskim jezicima, knjige koja se bavi time nema. Broj istraživanja je takođe vrlo mali – nema ih ni desetak. Ne čudi da nema ni nekih opšte važećih pravila o upotrebi helikoptera u policiji čak ni u okviru jedne države. U SAD-u svaka policijska uprava ima svoja sopstvena pravila koja se međusobno razlikuju i u bitnim

---

¹ ndjokic05@gmail.com

stvarima. Čak se i zaključci doneti nakon spomenutih istraživanja u mnogim detaljima razlikuju. (Craig G., 1975, 16 – 20; Ellis T., 1993, 34 – 36; Yates, T. (1994). *Eyes in the Sky. Law and Order*, 42: 65-69)

Upravo zbog svega ovoga, svaki tekst na ovu temu predstavlja doprinosi proširenju naših znanja iz ove problematike. Mi ćemo pokušati da se u nekoliko radova pozabavimo ovom problematikom. Naravno, neka ozbiljnija sistematizacija uz donošenje opšte važećih pravila nije moguća jer, kao što smo naveli, ni u svetu ne postoji konsensus o načinu upotrebe helikoptera u policiji a kod nas nisu vršena ozbiljnija istraživanja. Ipak u seriji tekstova pokušaćemo da damo osnovna važeća načela upotreba helikoptera u policiji a naročito je značajan deo u kome su dati praktični uputi za planiranje zadataka helikoptera.

Naravno, ništa ne počinje od nas pa ni upotreba helikoptera u policiji. Zbog toga ćemo se u prva dva rada pozabaviti upotrebom helikoptera u Jugoslaviji a kao prvi prilog dajemo prvi put pregled svih policijskih helikoptera u upotrebi u SFR Jugoslaviji od 1961. do 1991. godine.

Spomenimo da je helikoptere u svrhu policijskog nadzora prva (eksperimentalno) upotrebila američka Oblaska straža (US Coast Guard) 1943. godine. Tri godine kasnije 1946. godine policija Norfolka (Norfolk Constabulary) u Engleskoj koristila je helikopter S-51 (Sikorsky S-51) u poteri za jednom bandom. Isti helikopter je prebaziran u južni London gde ga je Metropolitan policija (Metropolitan Police) koristila u potrazi za telom. Konačno, 15. juna 1947. godine helikopter Sikorsky S51 vlasništvo Westland Helicopters je prvi put korišćen za pravu policijsku poteru iznad Norflka u Engleskoj. Nešto kasnije, 5. avgusta 1947. godine, u Kaliforniji je prvi put korišćen helikopter u borbi protiv požara. (Police Aviation – a chronology, 1990, 5)

U Jugoslaviji prve helikoptere je 1953. godine nabavio JAT za potrebe svoje poljoprivredne avijacije. Bila su to dva helikoptera Hiller UH-12. Tek 1959. godine nabavljena su dva helikoptera Agusta Bell 47J Ranger za potrebe Saveznog geološkog zavoda ali su već 1960. godine predati JNA da vojska organizuje ispitivanja za potrebe spoenutog zavoda. Sledeće 1961. godine nabavljena su još 3

ista helikoptera za potrebe zavoda i odmah predati JNA. (Думић О., 2005, 17 – 19)

Prvi helikopter nabavljen za policiju u Jugoslaviji bio je YU – HAJ Agusta Bell 47G-4, koji je 1965. godine nabavljen za Republički Sekretarijat unutrašnjih poslova Hrvatske. O daljoj upotrebi helikoptera u policiji u tadašnjoj Jugoslaviji ćemo u sledećem radu a sada ćemo dati pregled svih helikoptera koji su leteli u FNRJ tj SFRJ.

Ukoliko nije drugačije dato podaci su uzeti iz zvaničnih Izvoda iz registra.

YU-HAA

Hiller UH-12, c/n 134, ex- N8134H, dopremljen u Beograd avgusta 1952, korišćen u privrednoj avijaciji JAT-a, već 19. januara 1953. godine pilot Džodžović Stanislav je prilikom probnog leta, na pomoćnom letelištu, teško ošteti helikopter *YU-HAA* koji je odmah posle toga otpisan. (Думић О., 2005, 17 – 19)

YU-HAB

Hiller 360, c/n 143, ex – N8143H, dopremljen 1952. u Beograd, korišćen u privrednoj avijaciji JAT-a, 2. septembra 1959. helikopter je na beogradskom sajmištu doživeo udes u kome je bio 100% oštećen, posle čega je otpisan. (Думић О., 2005, 17 – 19)

YU-HAC

Agusta Bell 47J Ranger, c/n 1052, nabavljen 1959. za potrebe Saveznog geološkog zavoda, *YU-HAC* je imao prve probe u vazduhu, u Zemunu, 04. maja 1959, helikopter je sledeće 1960. predat JNA da ona organizuje letenje njime za potrebe Saveznog geodetskog zavoda. Tokom 1961. godine zvanično uveden u naoružanje JNA. (Думић О., 2005, 17 – 19)

YU-HAD

Agusta Bell 47J Ranger, c/n 1055, nabavljen 1959. za potrebe Saveznog geološkog zavoda, YU-HAD je imao prvi probni let 6. maja 1959, helikopter je sledeće 1960. predat JNA da ona organizuje letenje njime za potrebe Saveznog geodetskog zavoda. Tokom 1961.

godine zvanično uveden u naoružanje JNA. (Думић О., 2005, 17 – 19)

YU-HAE

Agusta Bell 47J Ranger, c/n 1109, nabavljen 1961. za potrebe Saveznog geološkog zavoda, i odmah je predat JNA da ona organizuje letenje njime za potrebe Saveznog geodetskog zavoda. Pre kraja iste 1961. godine zvanično uveden u naoružanje JNA.² (Думић О., 2005, 17 – 19)

YU-HAF

Agusta Bell 47J Ranger, c/n 1117, nabavljen 1961. za potrebe Saveznog geološkog zavoda, i odmah je predat JNA da ona organizuje letenje njime za potrebe Saveznog geodetskog zavoda. Pre kraja iste 1961. godine zvanično uveden u naoružanje JNA. (Думић О., 2005, 17 – 19)

YU-HAG

Agusta Bell 47 J, c/n 1149, postao operativan 1961, motor Lyc VO-435, masa 1293 kg, registrovan za 5 osoba. domicil Zemun, vlasništvo preduzeće Elektroistok (Izvod 1961). Nakon 6 meseci upotrebe doživeo tešku havariju. Zbog nedostatka deviznih sredstava za rezervne delove 2 godine je prošlo pre nego što je popravljen. Još uvek je 1965. godine bio vlasništvo Elektroistoka. (Samardžija M., 1965, 90 – 91) Negde 1967. ili 1968. prodat RSUP Hrvatske. Krajem 1969. domicil Zagreb, RSUP SR Hrvatske - Zagreb (Izvod za 1969), domicil Zagreb (Izvod za 1971), domicil Zagreb, (Izvod za 1973), domicil Zagreb, RSUP SR Hrvatske - Zagreb (Izvod iz 1974), RSUP SR Hrvatske - Zagreb (Izvod iz 1975). Molba za produženje plovidbenosti 22. 04. 1976. (Delovodni protokol br. 385/1976)

YU-HAH

Agusta Bell 47J, c/n 1152, motor Lyc VO-435, masa 1293 kg, registrovan za 5 osoba. (nema ga u izvodu za 1969)

---

² Jedan od ova dva (ili oba) naknadno nabavljena helikoptera za potrebe Saveznog geodetskog zavoda je bio specijalno opremljen za istraživanje rude gvožđa.

YU-HAI

Agusta Bell 47G, c/n 2507, motor Lyc VO-540, masa 1293 kg, registrovan za 5 osoba. domicil Osijek (Izvod za 1969), domicil Osijek (Izvod za 1971), (nema ga u registru iz 1972)

YU-HAJ

Agusta Bell 47G-4, c/n 2508, br. registra 537, upisan početkom 1965., motor Lyc VO-540, masa 1293 kg, registrovan za 5 osoba. Nabavljen za RSUP Hrvatske ali je negde 1967. ili 1968. ustupljen (ili prodat) Privrednoj avijaciji Osijek a umesto njega kupljen je od Elektroistoka YU-HAG. Krajem 1969. domicil Osijek (Izvod za 1969), domicil Osijek (Izvod za 1971), domicil Osijek, Privredna avijacija OOUR Osijek (Izvod za 1974), Privredna avijacija OOUR Osijek (Izvod za 1975), molba za produženje plovdbenosti od PA Osjek od 28. 04. 1976, (Delovodni protokol br. 434/1976) PA Osjek je 04. 08. 1976. uputila zahtev za promenu vlasništva helikoptera, (Delovodni protokol br. 615/1976) VZŠ Zagreb je 07. 10. 1976. prijavio promenu vlasništva helikoptera, (Delovodni protokol br. 731/1976) domicil Zagreb, Obrazovni centar zračnog saobraćaja – Zagreb, plovidbena dozvola do 17. 06. 1981. (Izvod za 1980)

YU-HAK

Agusta Bell 47J-2A, br. registra 544, c/n 2090, upisan početkom 1965., motor Lyc VO-540, masa 1293 kg, registrovan za 5 osoba. Jedan od 3 helikoptera SSUP, predat 1967. RSUP Slovenije kad je i formirana prva helikopterska jedinica MUP Slovenije,³ domicil Ljubljana (Izvod za 1969), domicil Ljubljana, (Izvod za 1971), domicil Ljubljana, RSUP SR Slovenije - Ljubljana (Izvod iz 1974), RSUP SR Slovenije - Ljubljana (Izvod iz 1975) Imao je plovidbenu dozvolu do 05. 05. 1983. Bio perativan do 1984., nije bio plovidben 31. 12. 1986. a ni 31. 12. 1989. (Izvod iz 1986 i 1989) Sve do 31. 12. 1989. domicil Ljubljana, vlasništvo RSUP Slovenije. YU-HAK, poznat i kao Borduš danas se nalazi potpuno kompletan u hangaru Letalske Enote (LEP) Republike Slovenije kao relikvija te

---

³ Zgradu i hangar na aerodromu Brnik su dobili tek 1980. godine.

jedinice. Ranije je, jedno vreme bio izložen u tehničkom muzeju Bistra ali je spašen od gotove propasti od ljudi iz LEP i prevezen u hangar te jedinice na aerodromu Brnik.

YU-HAL

Agusta Bell 47J-2A, br. registra 545, c/n 2091, upisan početkom 1965., motor Lyc VO-540, masa 1293 kg, registrovan za 5 osoba. domicil Beograd (Izvod za 1969), domicil Beograd, (Izvod za 1971), domicil Beograd, RSUP Srbije - Beograd (Izvod iz 1974), RSUP Srbije - Beograd (Izvod iz 1975), domicil Zagreb, Obrazovni centar zračnog saobraćaja – Zagreb, plovidbena dozvola do 08. 03. 1981. (Izvod za 1980) Nema ga u izvodu iz 1986. YU-HAL se danas nalazi u Tehničkom muzeju u Zagrebu.

YU-HAM

Agusta Bell 47J, c/n 2092, upisan u registar početkom 1965, upisan u registar početkom 1965, motor Lyc VO-540, masa 1293 kg, registrovan za 5 osoba. domicil Zagreb (Izvod za 1969), domicil Zagreb, (Izvod za 1971), domicil Zagreb, RSUP Hrvatske - Zagreb (Izvod iz 1974), RSUP Hrvatske - Zagreb (Izvod iz 1975) SUCVP je 26. 09. 1974. donela rešenje o formiranju komisije za ovaj helikopter, (Delovodni protokol br. 816 - 818/1974) Nema ga u izvodu iz 1980.

YU-HAN

Agusta Bell 206A, c/n 8175, premda je dobio registraciju krajem 1970. izgleda da je stigao u Jugoslaviju tek početkom 1971, domicil Skoplje, (Izvod za 1970), maksimalna masa poletanja 1360 kg, registrovan za 5 osobe, domicil Skoplje, (Izvod za 1971), domicil Skoplje, (Izvod za 1972), brisan iz registra tokom 1973. (nema ga u Izvodu iz 1973)

YU-HAO

Agusta Bell 47G-2, c/n 116, ex HB-XAO, dobio registraciju 1971. ali ga nema u izvodu sa stanjem od 31. 12. 1971. Ako je uopšte leteo u Jugoslaviji to nije duže trajalo od par meseci.

YU-HAP

Agusta Bell 206A, c/n 8294, br. registra 847, upisan jula ili avgusta 1971, motor Jet Ranger II masa 1360 kg, registrovan za 5 osobe, domicil Beograd, (Izvod za 1971), domicil Beograd, (Izvod za 1972), domicil Beograd, (Izvod za 1973), domicil Beograd, vlasnik RSUP Srbije – Beograd (Izvod za 1974), domicil Beograd, vlasnik RSUP Srbije – Beograd, (Izvod za 1980), domicil Beograd, vlasnik RSUP Srbije – Beograd, (Izvod za 1986), nema ga u izvodu iz 1989, Prodato u Francusku gde je dobio registraciju F-GKGR

YU-HAU

Agusta Bell 206A Jet Ranger II, c/n 8316, upisan u registar početkom 1972, domicil Beograd RSUP Srbije, (Izvod za 1972), Katastrofa helikoptera 20. avgusta 1973. g. poginuo pilot Svetozar Jesić, mehaničar Svetomir Stajić je povređen.

YU-HAV

Agusta Bell 206A, c/n 8315, br. registra 883, upisan u registar početkom 1972, motor Jet Ranger II masa 1360 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Novi Sad, (Izvod za 1972), domicil Novi Sad, vlasništvo SUP AP Vojvodine - Novi Sad (Izvod iz 1974), vlasništvo SUP AP Vojvodine - Novi Sad (Izvod iz 1975), domicil Novi Sad, vlasništvo SUP AP Vojvodine - Novi Sad (Izvod iz 1980), domicil Novi Sad, vlasništvo SUP AP Vojvodine - Novi Sad (Izvod iz 1989). Nema ga u izvodu iz 1994. Prodato u Francusku gde je najpre dobio registraciju F-GGPD a zatim F-GLJP.

YU-HAW

Agusta Bell 206A, c/n 8314, br. registra 892, upisan u registar 28. 02. 1972, motor Jet Ranger, masa 1360 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Titograd, (Izvod za 1972), domicil Titograd, vlasništvo RSUP Crne Gore - Titograd (Izvod iz 1974), vlasništvo RSUP Crne Gore - Titograd (Izvod iz 1975), vlasnik MUP Crne Gore, domicil Podgorica, uverenje o plovidbenosti važi do 24. 04. 1992. (Izvod za 1994) Danas nosi oznaku 40-HAW i u sastavu je MUP-a Crne Gore.

YU-HAX

Agusta Bell 206A, c/n 8322, br. registra 893, upisan početkom 1972, motor Jet Ranger, masa 1360 kg, registrovan za 5 osoba, domicil , Ljubljana, (Izvod za 1972), domicil Ljubljana, vlasništvo RSUP Slovenije - Ljubljana (Izvod iz 1974), domicil Ljubljana, vlasništvo RSUP Slovenije - Ljubljana (Izvod iz 1975), domicil Ljubljana, vlasništvo RSUP Slovenije - Ljubljana (Izvod iz 1980), nema ga u izvodu iz 1986.

YU-HBA

SA-341G Gazelle, (s/n 1008), br. registra 926, upisan u registar 1972, motor Turbomeca Astazou IIIA, masa 1700 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Sarajevo, vlasništvo RSUP BiH - Sarajevo (Izvod za 1972), domicil Sarajevo, vlasništvo RSUP BiH - Sarajevo (Izvod iz 1974), vlasništvo RSUP BiH - Sarajevo (Izvod iz 1975) Sve do 31. 12. 1989. domicil je bio Sarajevo a vlasništvo RSUP BiH – Sarajevo, bio je plovidben 31. 12. 1989 (Izvod iz 1980, 1986 i 1989)

YU-HBB

SA-341G Gazelle, (s/n 1020), br. registra 927, upisan u registar 1972, motor Turbomeca Astazou IIIA, masa 1700 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Sarajevo, vlasništvo RSUP BiH - Sarajevo (Izvod za 1972), domicil Sarajevo, vlasništvo RSUP BiH - Sarajevo (Izvod iz 1974), vlasništvo RSUP BiH - Sarajevo (Izvod iz 1975) , Sve do 31. 12. 1989. domicil je bio Sarajevo a vlasništvo RSUP BiH – Sarajevo, bio je plovidben do 18. 11. 1987 (Izvod iz 1980, 1986 i 1989)

YU-HBC

Agusta Bell 206B, c/n 8333, broj imatrikulacije - 949, upisan u registar 1973, motor Jet Ranger, masa 1360 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Zagreb, (Izvod za 1973), domicil Zagreb vlasništvo RSUP Hrvatske - Zagreb (Izvod iz 1974), vlasništvo RSUP Hrvatske - Zagreb (Izvod iz 1975), Sve do 31. 12. 1989. domicil je bio Zagreb a vlasništvo RSUP Hrvatske – Zagreb, bio je plovidben 31. 12. 1989 (Izvod iz 1980, 1986 i 1989) RC-HBC, 9A-HBC

YU-HBD

Agusta Bell 206B, c/n 8365, broj imatrikulacije - 964, upisan u registar 1973, motor Jet Ranger, masa 1360 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Skoplje, (Izvod za 1973), domicil Skoplje vlasništvo RSUP Makedonije - Skoplje (Izvod iz 1974), vlasništvo RSUP Makedonije - Skoplje (Izvod iz 1975), domicil je bio Skoplje a vlasništvo RSUP Makedonije – Skoplje, bio je ploviben 31. 12. 1989 (Izvod iz 1980, 1986 i 1989) Danas Z3-HHA

YU-HBE

Agusta Bell 206B Jet Ranger II, c/n 8414, br. registra 1016, upisan u registar 1974, motor Jet Ranger, masa 1360 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Beograd, vlasništvo RSUP Srbije - Beograd (Izvod za 1974), vlasništvo RSUP Srbije - Beograd (Izvod iz 1975), domicil je bio Beograd a vlasništvo RSUP Srbije – Beograd, bio je ploviben 31. 12. 1986 (Izvod iz 1980, 1986), nema ga u izvodu iz 1989, prodat Francuskoj gde je registrovan kao F-GFVG.

YU-HBF

Agusta Bell 206B, c/n 8424, upisan u registar 1974, motor Jet Ranger, masa 1360 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Ljubljana, vlasništvo RSUP Slovenije - Ljubljana (Izvod za 1974), doživeo katastrofu 29. 06. 1975. g. na planini Belščici – Grintovac, posle čega je brisan.

YU-HBG

SA-341G Gazelle, c/n 1205, br. registracije 1039, upisan u registar 1975, motor Turbomeca Astazou IIIA, masa 1700 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Banja Luka, vlasništvo Opštinski SUP - Banja Luka (Izvod iz 1975), sve do 31. 12. 1989. domicil je bio Banja Luka a vlasništvo SUP Banja Luka, bio je ploviben do 22. 09. 1988 (Izvod iz 1980, 1986 i 1989),

YU-HBH

SA-341G Gazelle, c/n 1292, upisan u registar 1975, motor Turbomeca Astazou IIIA, masa 1700 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Beograd, vlasništvo SSUP - Beograd (Izvod iz 1975), molba za produženje plovibenosti od 08. 09. 1976. SSUP – Beograd,

(Delovodni protokol br. 683/1976) molba za produženje plovidbenosti od 07. 09. 1977. SSUP – Beograd, (Delovodni protokol br. 505/1977) nema ga u izvodu iz 1980.

YU-HBI

SA-341G Gazelle, c/n 1301, br. registracije 1055, upisan u registar 1975, motor Turbomeca Astazou IIIA, masa 1700 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Beograd, vlasništvo SUP grada Beograda (Izvod iz 1975), do kraja 1986. domicil Beograd, vlasništvo SUP grada Beograda, plovidbena dozvola do 14. 08. 1986 (Izvod iz 1980, 1986) nema ga u izvodu iz 1989.

YU-HBJ

SA-341G Gazelle, c/n 1304, upisan u registar 1975, motor Turbomeca Astazou IIIA, masa 1700 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Beograd, vlasništvo SUP grada Beograda (Izvod iz 1975), molba za produženje plovidbenosti od 08. 09. 1976. SSUP – Beograd, (Delovodni protokol br. 684/1976) nema ga u izvodu za 1980.

YU-HBK

SA-341G Gazelle, c/n 1348, br. registracije 1074, premda je registracija rezervisan još 1975. upisan u registar 19. 01. 1976. (Izvod za 1994), motor Turbomeca Astazou IIIA, masa 1700 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Beograd, vlasništvo SUP grada Beograda (Izvod iz 1975) U registru za 1989. godinu ovaj helikopter je vlasništvo SUPRCG sa domicilom na aerdromu Titograd. (Izvod za 1989.) domicil Podgorica, vlasništvo MUP Crne Gore, uverenje o plovidbenosti važi do 21. 04. 1989. (Izvod za 1994)

YU-HBL

Agusta Bell 206B, c/n 8529, motor Jet Ranger, masa 1360 kg, registrovan za 5 osoba, nema ga ni u registru za 1975. a ni za 1980. RSUP Slovenije je 1. 07. 1976. rezervisao oznaku za helikopter AB 206B c/n 8529. (Delovodni protokol br. 576/1976)

YU-HBM

Agusta Bell 212, c/n 5569, br. reg 1096, upisan u registar verovatno jula ili avgusta 1977. godine, motor PWC PT6T-3, masa 5080 kg, registrovan za 15 osoba, domicil Zagreb, vlasništvo SUP Hrvatske (Izvod iz 1989), RC-HBM, 9A-HBM

YU-HBN

Agusta A 109A Hirundo⁴, c/n 7129, br. reg 1109, upisan u registar u jesen 1977, motor Allison AL-250-C20, masa 2450 kg, registrovan za 7 osoba, domicil Ljubljana, vlasništvo SUP Slovenije (Izvod iz 1989), bio je opremljen za prevoz bolesnika i ranjenika, registracije u Sloveniji SL-HPC, S5-HPC, prodat 1998. godine.

YU-HBO

Sud Aviation 341G Gazelle, c/n 1413, br. registra 1115, upisana u registar verovatno marta 1978, motor Turbomeca Astazou IIIA, masa 1800 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Beograd GSUP Beograd, (izvodi za 1980. i 1986.), nema je u registru za 1989. (izvod za 1989), prodata u Veliku Britaniju G-BRNH, G-UZEL

YU-HBP

Agusta Bell 212, c/n 5626, br. reg 1159, upisan u registar verovatno septembra ili oktobra 1978, motor PWC PT6T-3, masa 5080 kg, registrovan za 15 osoba, domicil Skoplje, vlasništvo SUP Makedonije (Izvod iz 1989), Z3-HHB

YU-HBR

Bell 206L-1 Long Ranger II, c/n 45281, br. reg 1215, upisan u registar septembra 1979, motor Allison AL-250-C28B, masa 1360 kg, registrovan za 7 osoba, domicil Novi Sad, vlasništvo SUP Vojvodine (Izvodi iz 1980, 1986 i 1989), ex N2769N, prodat u Francusku F-GHHY, ZS-REU

YU-HBS

Bell 206L-1 Long Ranger II, c/n 45274, br. registra 1216, upisan u registar 27. 09. 1979, proizveden 1979, (Izvod za 1994),

---

⁴ Verzija A-109A Medico

motor Allison AL-250-C28B, masa 1360 kg, registrovan za 7 osoba, domicil Beograd, vlasništvo SUP Srbije (Izvodi za 1980, 1986 i 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994), ex N2769C,

YU-HBT

Bell 206L-1 Long Ranger II, c/n 45278, br. registracije 1217, upisan u regista septembra ili oktobra 1979, motor Allison AL-250-C28B, masa 1360 kg, registrovan za 7 osoba, domicil Beograd RSUP Beograd (izvod za 1980), domicil Kraljevo, vlasništvo GSUP Kraljevo (Izvod za 1986), nema ga u izvodu iz 1989, ex N2769D, prodat u Francusku F-GGMN, F-GKRC, N66RR

YU-HBU

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2731, br. registra 1218, upisan u registar 17. 10. 1979, proizveden 1979, (Izvod za 1994), motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Smederevo, domicil Beograd RSUP Beograd (izvod za 1980), vlasništvo SUP Smederevo (Izvodi za 1986 i 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994), ex N2769P,

YU-HBV

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2735, br. registra 1219, upisan u registar 3. 10. 1979, proizveden 1979, (Izvod za 1994), domicil Kragujevac vlasništvo GSUP Kragujevac (izvodi za 1980 i 1986), nema ga u izvodu za 1989. (izvod za 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994), ex N2770D,

YU-HBW

Bell 206B-3 Jet Ranger III, c/n 2739, br. registra 1220, upisan u registar 25. 09. 1979, proizveden 1979, (Izvod za 1994), motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Beograd vlasništvo RSUP Srbije (Izvod za 1980), domicil Niš, vlasništvo SUP Niš (izvodi za 1986. i 1989.), domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994), ex N2770H,

YU-HBX

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2747, br. registra 1221, upisan u registar 17. 10. 1979, proizveden 1979, (Izvod za 1994), motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Beograd vlasništvo RSUP Srbije (Izvod za 1980), domicil Zaječar, vlasništvo SUP Zaječar (izvodi za 1986. i 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994), ex N2770N,

YU-HBY

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2749, br. registra 1222, upisan u registar 17. 10. 1979, proizveden 1979, (Izvod za 1994), motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Beograd, vlasništvo SUP Srbije (izvodi za 1980, 1986. i 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994), ex N2769X,

YU-HBZ

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2762, br. registracije 1223, motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Beograd vlasništvo RSUP Srbije (izvodi za 1980. i 1986), domicil Zagreb, vlasništvo SUP Hrvatske (Izvod za 1989), ex N27697, kasnije RC-HBZ, 9A-HBZ

YU-HCA

Agusta Bell 212 IFR, c/n 5709, br. registra 1224, upisan u registar 19. 03. 1980, proizveden 1979, (Izvod za 1994), motor PWC PT6T-3, masa 5080 kg, registrovan za 15 osoba, domicil Beograd, vlasništvo SUP Srbije (izvodi iz 1980, 1986. i 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994),

YU-HCB

Agusta Bell 212 IFR, c/n 5710, br. registra 1225, upisan u registar 19. 03. 1980, proizveden 1979, (Izvod za 1994), motor PWC PT6T-3, masa 5080 kg, registrovan za 15 osoba, domicil Beograd, vlasništvo SUP Srbije (izvodi iz 1980, 1986. i 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994),

YU-HCC

Bell 212 – Agusta Bell 212 IFR, c/n 36112 – 5712, br. registra 1226, upisan u registar 09. 01. 1980, proizveden 1979, (Izvod za 1994), motor PWC PT6T-3, masa 5080 kg, registrovan za 15 osoba, domicil Titograd, vlasništvo SUP Crne Gore (izvodi iz 1980, 1986. i 1989), domicil Podgorica, vlasništvo MUP Crne Gore (Izvod za 1994),

YU-HCD

Bell 212 – Agusta Bell 212 IFR, c/n 36111 – 5711, br. registra 1227, upisan u registar 21. 03. 1980, proizveden 1980, (Izvod za 1994), motor PWC PT6T-3, masa 5080 kg, registrovan za 15 osoba, domicil Beograd, vlasništvo SUP Savezni (izvodi iz 1980, 1986. i 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Savezni (Izvod za 1994),

YU-HCE

Bell 212 – Agusta Bell 212, c/n 36113 – 5713, br. registra 1228, upisan u registar 24. 04. 1980, proizveden 1980, (Izvod za 1994), motor PWC PT6T-3, masa 5080 kg, registrovan za 15 osoba, domicil Beograd, vlasništvo SUP Savezni (izvodi iz 1980, 1986. i 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Savezni (Izvod za 1994),

YU-HCF

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2719, br. registracije 1240, motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Zagreb, vlasništvo SUP Hrvatske (izvodi iz 1980, 1986), nema ga u izvodu iz 1989 (Izvod za 1989)

YU-HCG

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2754, br. registracije 1241, motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Zagreb, vlasništvo SUP Hrvatske (izvodi iz 1980, 1986. i 1989), ex N27731, kasnije RC-HCG, 9A-HCG

YU-HCH

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2724, br. registra 1245, upisan u registar 9. 10. 1979, proizveden 1979, (Izvod za 1994), motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba,

domicil Priština, vlasništvo SUP Kosova (izvodi iz 1980, 1986. i 1989), domicil Priština, vlasništvo MUP Kosova (Izvod za 1994),

YU-HCI

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2748, br. registracije 1252, motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Tuzla, vlasništvo SUP RS Tuzla (izvodi iz 1980, 1986. i 1989), ex N27668, kasnije prodat u Francusku F-GJLJ

YU-HCJ

Agusta Bell 212 IFR, c/n 5714, br. registracije 1236, kupljen 1979, motor PWC PT6T-3, masa 5080 kg, registrovan za 15 osoba, domicil Ljubljana, vlasništvo SUP Slovenije (izvodi iz 1980, 1986. i 1989), kasnije SL-HPB, S5-HPB, temeljno renoviran 2006, operativan i danas.

YU-HCK

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2821, br. registra 1276, domicil Ljubljana, vlasništvo SUP Slovenije (izvodi iz 1980), nema ga u registru za 1986 (Izvod za 1986)

YU-HCL

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2897, br. registracije 1280, motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Sarajevo, vlasništvo SUP BiH (izvodi za 1980, 1986. i 1989), kasnije ....., C-GBPQ

YU-HCM

Agusta Bell 222 IFR, c/n 47044, br. registracije 1281, motor Lyc 101-650C2, masa 3470 kg, registrovan za 8 osoba, domicil Sarajevo, vlasništvo SUP BiH (izvodi za 1980, 1986. i 1989), ex N3899S, kasnije ponovo u SAD kao N322RM pa N30SV i najzad N30SY

YU-HCN

Bell 206L-1 Long Ranger II, c/n 45399, br. registra 1292, upisan u registar 1981, proizveden 1981, (Izvod za 1994), motor Allison AL-250-C28B, masa 1840 kg, registrovan za 5 osoba,

domicil Zenica, vlasništvo SUP RS Zenica (izvodi za 1980, 1986. i 1989) premda 31. 12. 1980. još nije imao plovidbenu dozvolu već samo registraciju, domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994), ex N1082A,

YU-HCO

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 2978, br. registra 1299, upisan u registar 09. 07. 1980, proizveden 1979, (Izvod za 1994), motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Sarajevo, vlasništvo SUP BiH (izvodi za 1980, 1986. i 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994), ex N1086S,

YU-HCP

Bell 222 IFR, c/n 47048, br. registracije 1308, motor Lyc 101-650C2, masa 3470 kg, registrovan za 8 osoba, domicil Sarajevo, vlasništvo SUP BiH (Izvod iz 1986), nema ga u izvodu oz 1989, kasnije TC-HMB, pa N222XZ,

YU-HCS

Soko 341G Gazelle, c/n 66066, br. registra 1388, upisan u registar 19. 07. 1982, proizveden 1982, (Izvod za 1994), motor Turbomeca Astazou IIIB, masa 1800 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Beograd, vlasništvo SUP savezni (izvodi za 1986. i 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Savezni (Izvod za 1994),

YU-HCT

Aerospatiale 365N Dauphin 2, c/n 6100, br. registra 1455, upisan u registar 01. 01. 1985, (Izvod za 1994), motor Turbomeca Arrie L-1C, masa 3850 kg, registrovan za 10 osoba, domicil Priština, vlasništvo SUP Kosova (izvodi za 1986. i 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994), danas F-HIHI

YU-HCU

Aerospatiale 365N Dauphin 2, c/n 6112, br. registra 1459, upisan u registar 01. 01. 1985, (Izvod za 1994), motor Turbomeca Arrie L-1C, masa 3850 kg, registrovan za 10 osoba, domicil Novi Sad, vlasništvo SUP Vojvodine (izvodi za 1986. i 1989), domicil

Novi Sad, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994), najpre F-WQSV pa je nakon toga prodat Togou gde je sada 5V-TTN.

YU-HCV

Agusta Bell 206B Jet Ranger III, c/n 8646, br. registracije 1489, upisana u registar 1985, motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Ljubljana, vlasništvo SUP Slovenije (Izvod za 1989), ex G-BIZD, kasnije SL-HPD, S5-HPD

YU-HCW

Agusta Bell 206B Jet Ranger III, c/n 8643, br. registracije 1490, upisana u registar 1985, motor Allison AL-250-C20B, masa 1450 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Ljubljana, vlasništvo SUP Slovenije (izvodi za 1986. i 1989), ex G-BIZC, kasnije SL-HPE, S5-HPE

YU-HCX

Agusta Bell 412 IFR, c/n 25546, br. registracije 1537, kupljen 1986, upisana u registar 1987, motor PWC PT6T-3B, masa 5260 kg, registrovan za 12 osoba, domicil Ljubljana, vlasništvo SUP Slovenije (Izvod za 1989), kasnije SL-HPA, S5-HPA, leti i danas

YU-HCY

Soko 341G Gazelle, c/n 24, br. registra 1552, upisan u registar 23. 12. 1987, proizveden 1980, (Izvod za 1994), motor Turbomeca Astazou IIIB, masa 1800 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Priština, vlasništvo SUP Kosova (Izvod za 1989), domicil Novi Sad, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994), ex JRV

YU-HCZ

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 4016, br. registracije 1566, upisan u registar 19. 08. 1988, motor Allison AL-250-C20J, masa 1360 kg, registrovan za 5 osoba, domicil Priština, vlasništvo SUP Kosova (Izvod za 1989), domicil Beograd, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994),

YU-HDA

Bell 206B Jet Ranger II, c/n 4109, br. registra 1600, upisan u registar 08. 08. 1990, proizveden 1990, (Izvod za 1994), domicil Novi Sad, vlasništvo MUP Srbije (Izvod za 1994),

YU-HDB

Bell 206B Jet Ranger III, c/n 4152, kasnije RC-HDB, S5-HDB

YU-HDC

Agusta A109A, c/n 7316, ex N109EE, N422GA, D-HLWL, posle SL-HDC, SL-HAC, S5-HACD, N108VT

Literatura

Craig G., 1975: Craig G., 1975, Eye in the Sky, *FBI Law Enforcement Bulletin*, 44: 16-20

Ellis T., 1993: Ellis T., 1993, Helicopters, *Law Enforcement Technology*, 20: 34-36.

Police Aviation – a chronology, 1990: *Police Aviation – a chronology*, 1990, London

Samardžija M., 1965: Samardžija Miroslav, “Problem eksploatacije helikoptera u elektroprivredi”, u: *IV savetovanje o privrednoj avijaciji*, Beograd 1965, 90 – 91

Yates T., 1994: Yates T., 1994, Eyes in the Sky, *Law and Order*, 42: 65 – 69

Думић О., 2005: Думић Оливера, 2005, Хеликоптери у флоти ЈАТ-а, *Наша Крила* 38, Београд 2005, 17 – 19

Summary

Police helicopters in Yugoslavia 1960-1990

The paper gives an overview of helicopters used in the police (militia) in Yugoslavia from 1960 to 1990. A brief history of each of them is given.